

Referanse til artikkelen: Baatvik, M.M., Skjefstad, S.N. & Marthinsen, E. (2025). Sosialarbeiderliv i endring. Et radikalt utgangspunkt, et hjerte for menneskene og opplevelser av tap. *Fontene forskning*, 18(1), 46-60.

NØKKELOD: SOSIALARBEIDERHISTORIE, SOSIALARBEIDERLIV, ERINDRINGER, LIVSLØP, SOSIALARBEIDERROLLEN

Mette Moen Baatvik
Stipendiat og ph.d.-kandidat, Institutt for sosialt arbeid, NTNU
mette.m.baatvik@ntnu.no

Nina Schiøll Skjefstad
førsteamanuensis, Institutt for sosialt arbeid, NTNU
nina.skjefstad@ntnu.no

Edgar Marthinsen
professor, Institutt for sosialt arbeid, NTNU
edgar.marthinsen@ntnu.no

Sosialarbeiderliv i endring. Et radikalt utgangspunkt, et hjerte for menneskene og opplevelser av tap

Sosialarbeidere utdannet på 1970- og 1980-tallet har i fokusgrupper gitt unike refleksjoner fra et langt arbeidsliv. Analysen viser en inngang til yrkeslivet preget av en til dels radikal brytningstid. Mange av sosialarbeiderne ønsket samfunnsendringer samtidig som de ville arbeide med mennesker. Funnene viser at de møtte ny teknologi, reformer, stadige omorganiseringer, nye lover og forskrifter, økt rettighetsfokus og en betydelig klientvekst. De svarte på endringene med to hovedtilnærminger som vi betegner som *motstandstilnærming* og *balansert tilnærming*. I den første yter de motstand mot endringene. I den andre prøver de å balansere det tradisjonelle sosiale arbeidet med nye arbeidsmetoder. I begge ønsker sosialarbeiderne å ivareta mennesket og den sosiale delen av faget. Vi diskuterer om vi kan tolke utviklingen som en tapshistorie der sosialt arbeid går i retning av å bli mer byråkratisk og målstyrt, til det som kan betegnes *serviceorientert styringsarbeid*.

Illustrasjon: Eldbjørg Ribe

denne artikkelen vektlegger vi sosialarbeidernes stemmer når vi studerer utviklingen innen sosialt arbeid i Norge fra 1970-tallet til 2022. Profesjonaliseringen av sosialt arbeid var en del av byggingen av velferdsstaten etter andre verdenskrig. Sosialskolene, som ble etablert på 1950- og 1960-tallet, la vekt på forvaltningsarbeid, men ble mer og mer påvirket av behandlingsideologi (Dahle, 2010). Lov om sosial omsorg av 1964 vektla behandling som en viktig del av arbeidsfeltet (Seip, 1994, s. 233), og sosialarbeiderprofesjonen ble tillagt det faglige arbeidet med råd og veiledning på de nye sosialkontorene. Profesjonelle sosialarbeidere overtok de folkevalgte nemndmedlemmenes arbeid med fattigdom-, rus- og barnevernssaker (Messel, 2013, s. 26). Sosialarbeidere skulle forvalte et mindre fordømmende menneske- og samfunnssyn (NOU 1972:23, s. 42). Som offentlig ansatte skulle sosialarbeiderne representere samfunnskontroll og samtidig avhjelpe nød, fattigdom og sosiale problemer, som de i stor grad så på som samfunnsskapt (Hillgaard & Keiser, 1979). Intervjupersonene i denne studien startet arbeidslivet på 1970- og 1980-tallet, og opplevde store omlegginger og endringer i samfunnet både teknisk, sosialt, moralsk og politisk. Endringene i samfunnet kan, ifølge Innset (2020), ses som en markeds vending, med andre ord en nyliberal utvikling. Likestilling og nye kjønnsroller sto på dagsordenen, flere familier fikk to inntekter og forbruket økte. Omsorg for ulike grupper, blant annet eldre, utviklet seg som en del av velferden (Seip, 1994, s. 246). Samtidig førte nedbygging av de store institusjonene og flytting til hjemkommune til nye oppgaver for lokale helse- og sosialtjenester og pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) (Messel, 2013). Sosialarbeiderne vi refererer til i artikkelen var med på disse endringene både i arbeids- og privatliv så vel som politisk.

Artikkelen er del av et doktorgradsprosjekt om utviklingen i sosialt arbeid i Norge. Prosjektet omfatter tre kohorter sosialarbeidere som startet sine karrierer omkring 1980, 2000 og 2020. I denne artikkelen studerer vi utviklingen for 1980-kohorten fra 1970-tallet til 2022. Empirien, som bygger på tre

fokusgruppeintervjuer, omfatter sosialarbeideres tilbakeblikk på et helt arbeidsliv og de parallelle endringene i samfunnet. Forskningen kan gi ny kunnskap om hva som preget det sosiale arbeidet og formet tjenestene fra deres perspektiv, og gir derved viktig innsikt for å forstå dagens tjenester og den videre utviklingen av dem. Selv om studien er fra norsk kontekst, er faget og profesjonen internasjonal. Det gjør at studien kan være relevant utenfor Norge. Problemstillingen er: Hva er sosialarbeidernes fortellinger, forståelser og erfaringer fra arbeidslivet i de årene de var aktive, og hvordan møtte de endringene de opplevde?

Vi bruker klient som begrep for de borgerne sosialarbeiderne møter. Termen sosialarbeider omfatter her både sosionomer og barnevernspedagoger.

SOSIALARBEIDERE I NYERE NORSK HISTORIE

Jóhannesdóttir og Aamodt (2019) gir oss i boka *Pionerer i sosialt arbeid* innblikk i hvordan sosialarbeidere startet sine karrierer innen sykehus, barne-, ungdoms- og voksenpsykiatri, barnevern, sosialkontor og PPT. Enkeltpersoner, som Eva Koren, bidro til å posisjonere sosialt arbeid i somatikken ved å sette grenser mot andre profesjoner (Jóhannesdóttir, 2006). Det tidlige arbeidet for faglig anerkjennelse førte til etableringen av Sykehuskuratorenes forening i 1948, som ble en forløper til Norges sosialarbeiderforbund i 1959 (Messel, 2013). Videre ble Norsk vernepleierforbund og Barnevernspedagogenes Landsforbund etablert i henholdsvis 1962 og 1968 (Messel, 2014). I 1992 ble de tre forbundene, til tross for interne uenigheter, slått sammen til Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere (FO) (Messel, 2013, s. 156).

Forvaltningsarbeid hadde stor plass på begge linjene på Norges kommunal- og sosialskole fra opprettelsen i 1950 (Messel, 2013). Sosiallinjen var imidlertid mer klientorientert enn kommunallinjen (Dahle, 2010). Da flere norske sosialarbeidere fikk utdanning og praksiserfaring i Storbritannia og USA på 1950- og 1960-tallet, fikk «casework»-metoden (behandlingsarbeid) raskt økt innflytelse i Norge (Jóhannes-

dóttir & Aamodt, 2019). Sosialkontorene videreførte fattigforsorgen, og det medførte at sosialarbeiderne fikk ansvaret for den økonomiske sosialhjelpen. Forholdet mellom forvaltningsarbeid og behandlingsarbeid på sosialkontorene skapte en del utfordringer på tross av at begge tilnærmingene var innarbeidet i loven om sosial omsorg av 1964. Christiansen (1977) synliggjorde et motsetningsforhold mellom forvaltning og behandling, som hun mente var problematisk. Aamodt (2010, s. 17) hevdet at Christiansens skille mellom behandlere og forvaltere kan ha ført til en indre maktkamp mellom sosialarbeidere, som allerede hadde utfordringer med å posisjonere seg overfor andre profesjoner. I boka *Social (be) handling* drøftet Hillgaard og Keiser (1979, s. 17) sosialt arbeid som et «lapperi». De framhevet at sosialarbeiderne også måtte drive individuell klientbehandling til tross for at mye måtte anses som samfunnsproblemer. Dermed løftet de fram dobbeltrollen som hjelper og kontrollør. En annen utfordring var ifølge Ford (1997) at en offentlig målstyringslogikk ikke var forenlig med det moralske aspektet i sosialt arbeid. Hun mente at en nytte-etisk tankegang bidro til et «serviceorientert styringsarbeid» der effektive beslutninger trumfet det som var moralsk forsvarlig (Ford, 1997, s. 08–109). Nestekjærligheten, som sto sterkt i det tidlige, frivillige sosiale arbeidet, og verdigrunnlaget kan være en kontrast til profesjonaliteten som indikerer distanse (Thrana, 2022). Dette kan tyde på enda et spenningsfelt for praktikerne av sosialt arbeid.

Kalve og Stjernø (1990) og Arnesen og Bækken (1993) har sett nærmere på hvem som ble rekruttert til sosionom- og barnevernsprofesjonene på 1970- og 1980-tallet. De fant at gjennomsnittsalderen på studentene var relativt høy og at mange hadde yrkespraksis eller hadde studert andre fag først. I hovedtrekk begynte sosionomene på sosialkontoret og barnevernspedagogene i institusjonsomsorgen. En tredjedel var i en leder- eller mellomlederjobb sju år etter uteksaminering (Arnesen & Bækken, 1993). Sosialskolene hadde utover 1970- og 1980-tallet lagt vekt på individ-, gruppe- og samfunnsarbeid

i utdanningen. Sosial planlegging sto også sentralt for å bidra til utvikling av bærekraftige samfunn. Det mangfoldet av ulike roller man så for seg ble utfordret av den store klientveksten som kom samtidig, og som førte til nye forsøk på organisering i kommunene av forvaltningen av sosialhjelp (Marthinsen, 1991). Kalve og Stjernø (1990, s. 123) hevdet følgende om sosialt arbeid: «[f]ra å være kreativt, menneskeorientert og utfordrende har det i økende grad blitt byråkratisk, tilstivnet og dessuten et dårlig betalt kvinneyrke».

På sosialkontorene ble økningen i saker om sosialhjelp og barnevern uholdbar på 1980-tallet (Messel, 2013). Barnevernsloven fra 1991 førte til at barnevernet ble skilt fra sosialkontoret, og det ble opprettet egne barne- og familietjenester i kommunene, etter hvert også statlige tilbud gjennom Barne-, ungdoms- og familieetaten (Marthinsen & Lichtwarck, 2013). «Det nye barnevernet», som Marthinsen og Lichtwarck (2013) kalte det, kom i stor grad til å handle om barnevernets inngripen i familielivet. Barnevernet benyttet hjelpetiltak særlig overfor familier med innvandrerbakgrunn, enslige forsørgere (mødre) og lavinntektsfamilier (Marthinsen & Lichtwarck, 2013). Omleggingen til en egen barnevernstjeneste gikk ikke smertefritt. Veland (1997) viste hvordan utfordringer som omorganisering, målstyring og rettsliggjøring påvirket sosialarbeidernes selvbilde, legitimitet og arbeidsmiljø, og mente at det bidro til stor gjennomtrekk i barnevernet. Fra 2006 ble sosialkontor, trygdekontor og Aetat samordnet i Nav. Sosionomene mistet den dominerende posisjonen de hadde hatt i sosialtjenesten, både i ledelse og stab. Mange tiltaksavdelinger som var etablert i kommunene på 1990-tallet, ble privatisert etter Nav-reformen. Dette gjaldt blant annet tiltaket Arbeid og kompetanse i Trondheim kommune. Sosialarbeidernes rolle ble etter privatiseringen endret fra å innebære direkte kontakt med klientene til å forhandle fram opplegg med private aktører (Skjefstad, 2013, 2015).

Som beskrevet, har sosialarbeiderne som omfattet av denne artikkelen opplevd store endringer poli-

tisk, i arbeidsliv og i samfunnet – ikke minst med hensyn til rolle og virke. De empiriske funnene vi deler vil illustrere dette ytterligere.

TEORETISKE PERSPEKTIVER

Relevante teoretiske perspektiver for studien er begrepene skjønn og dømmekraft samt mikro- og makromotstand som er måter å utøve dømmekraft på. Videre presenterer vi begrepene tradisjonelt sosialt arbeid og nyliberalt sosialt arbeid.

Utøvelse av skjønn og dømmekraft står sentralt i sosialt arbeid. Skjønn forstår vi som avhengig av dømmekraften i tolking av rettigheter og lovverk, offentlig politikk og føringer i de enkelte tjenestene. Molander (2016) påpeker at profesjonsutøveren får delegert ansvar for å utøve skjønn. I ansvaret ligger å mestre oppgaven slik at saker får så lik behandling som mulig, og at det er regler og retningslinjer, og ikke fordommer, som ligger til grunn. I skjønnsutøvelsen ligger også at man kan velge mellom minst to lovlige utveier. Molander (2016, s. 50) skriver at jo sterkere det skjønnsmessige elementet er, desto vanskeligere er det å håndheve rettigheter, fordi det blir uklart hva som anses å være et brudd på dem. Å utøve dømmekraft er å handle selv om man ikke vet alt – å stå foran en horisont man ennå ikke kjenner og likevel ta valg (Bornemark, 2020, s. 21). Dømmekraften skal utøves i tråd med de norske og internasjonale etiske prinsippene i sosialt arbeid som innebærer anerkjennelse av menneskeverdet og å fremme menneskerettighetene og sosial rettferdighet (FO, 2023; International Federation of Social Work, 2018). Faget skal forvalte samfunnets skiftende normer og ideologier som er påvirket av politikk og vitenskap og kan dra i ulike retninger. Dette ser vi for eksempel i diskusjonen om nyliberalismens inntog i samfunnet med vekt på det økonomiske blikk, nyttefokus og utstrakt kontroll og overvåkning av både borgere og profesjonelles virksomhet (Marthinsen, 1991; Molander, 2016).

Bornemark (2020) beskriver hvordan profesjonsarbeidere kan utøve dømmekraft ved å gjøre mot-

stand når systemene de er innenfor strider mot menneskeverdet. Skjefstad (2013) viser hvordan sosialarbeidere kan utøve mikromotstand når de kvier seg for å anvende sanksjoner i arbeidslinjen. Ansatte gjorde for eksempel motstand ved å la være å sanksjonere brudd på vilkår for å slippe å holde tilbake utbetalinger. Som en motsats til mikromotstand bruker Bornemark (2020) begrepet makromotstand for å beskrive at profesjonsarbeidere bygger uformelle allianser på en arbeidsplass, eller formelle allianser som fagforeninger og profesjonsforbund. Hun skiller mellom profesjoners kjernevirksomhet og administrative aktiviteter. Det administrative arbeidet, for eksempel internkontroll og dokumentasjon, tar tid fra utførelse av kjernevirksomheten som handler om det relasjonelle og eksistensielle arbeidet. Det er i kjernevirksomheten man først og fremst bruker dømmekraften.

Et annet perspektiv som er relevant i forståelsen av funnene våre er begrepene «Traditional Social Work Order» (heretter kalt tradisjonelt sosialt arbeid) og «Neoliberal Social Work Order» (heretter kalt nyliberalt sosialt arbeid) som Brochmann og Garrett (2022, s. 883) har samlet kjennetegn på fra eksisterende forskning og kunnskap. Tradisjonelt sosialt arbeid dominerte fra 1960-tallet til utgangen av 1980-tallet og nyliberalt sosialt arbeid vokste fra 1990-tallet. Et typisk kjennetegn på tradisjonelt sosialt arbeid er samtaler og engasjement i klientens historie. For nyliberalt sosialt arbeid er digitalisering, som fører til endringer i arbeidsformer og mindre kontakt med klienten, framtreddende.

METODE

Artikkelen er basert på tre fokusgruppeintervjuer med til sammen 16 sosialarbeidere, 13 kvinner og tre menn. Fire var utdannet barnevernspedagoger og tolv var sosionomer, alle uteksaminert mellom 1972 og 1987. Vi gjennomførte intervjuene i tre større byer i Norge. Deltakerne hadde erfaring fra blant annet sosialkontor, psykiatri, skole, barnevern eller PPT, og alle hadde byttet arbeidssted i løpet av kar-

rieren. Fokusgruppene besto av deltakere med variasjon i utdanningsår og yrkeserfaring, og representerer den eldste kohorten av det totale datamaterialet som er samlet inn i prosjektet. I presentasjonen av funn har vi gitt deltakerne fiktive navn, og har ikke oppgitt hvilken fokusgruppe de tilhører.

Vi rekrutterte deltakere ved hjelp av kontakter i FO samt snøballmetoden. Utvalgskriteriene var sosionom eller barnevernspedagog utdannet i perioden 1975–1985. Vi avvek noe på utdanningsår for å få nok deltakere til de tre intervjuetidspunktene. Deltakere fikk skriftlig informasjon om undersøkelsen på forhånd. Intervjuene ble tatt opp og transkribert. Lydfilene vil bli slettet etter prosjektslutt. Sikt har tilrådd prosjektet (ref.nr. 351518) og studien er gjennomført i henhold til deres vurderinger. Vi har fulgt de forskningsetiske retningslinjene fra NESH (2021) som innebærer normer for god vitenskapelig praksis og forskningens forpliktelse overfor dem som deltar i forskningen. Temaene i intervjuene er knyttet til deltakernes arbeidslivserfaringer og vi kan ikke se at det framkommer opplysninger som kan oppfattes fornærmende eller at enkeltindivider gjenkjennes i fortellingene. Vi vurderer derfor at studien har lav etisk risiko.

Artikkelens førsteforfatter er historiker og var moderator av fokusgruppene sammen med en tidligere førstelektor fra en sosialarbeiderutdanning i Norge. En medforfatter var med på ett intervju. Førsteforfatter representerer et utenfra-blikk i studien, mens medforfattere og den andre moderatoren kommer fra fagfeltet sosialt arbeid.

Livsløpsintervju i fokusgrupper

Vi valgte livsløpsintervju fordi det gir mulighet til å få livshistorier strukturert i faser langs en tidslinje (Kaldal, 2016). Metoden kan både hjelpe hukommelsen og gi deltakerne hendelser å knytte historien til. Vi startet intervjuene med å utforske deltakernes motivasjon for å ta sosialarbeiderutdanningen, deretter var tema utdanning og arbeidsliv med vekt på hva som skjedde underveis og hvilke utfordrin-

ger de sto i. Avslutningsvis utfordret vi deltakerne til å se framover. Vi valgte fokusgrupper fordi vi ønsket gruppesamtaler, preget av felles refleksjoner om yrkeslivet. Ifølge Halkier (2010) er forhandlinger i dataproduksjonen en styrke med fokusgrupper. Deltakerne hadde substansiell kunnskap fra feltet som kan gi dybdekunnskap og kontekstuell forståelse (Halkier, 2010). Vi var bevisste på å få en mest mulig lik form og progresjon i intervjuene, selv om en slik stringens kan føre til at mer spontane minner uteblir (Kaldal, 2016, s. 160).

Intervju som minnemateriale

Intervjuene er å anse som et minnemateriale fra opp til 50 år tilbake. Intervjupersonen Nelly sa: «det er ambisiøst å tenke på drømmer og håp så langt tilbake». Kaldal skriver at minner alltid er underveis. De er ikke statiske, men i en stadig gjenfortolkning, som «i en endeløs strøm» (2016, s. 77). Intervjuene representerer hva deltakerne husker, men også *hva de velger å trekke fram og hvordan de fortolker minnene* på intervjuetidspunktet. Funnene kan dermed ikke betraktes som fakta, men som våre fortolkninger av deltakernes minnefortellinger. Det varierer hvordan personer setter sammen elementer fra egen livsverden og fra samfunnet utenfor dem (Danielsen, 2013). I fokusgruppeintervjuene vil det deltakerne deler være påvirket av assosiasjoner de får når andre deltakere snakker. Erfaringsdelingen får dermed både betydning for hva som kommer fram og om man støtter eller er uenig i det som blir sagt.

Muligheter og begrensninger i studien

Vi søkte etter historiene til en generasjon sosialarbeidere på vei ut av arbeidslivet, som hadde jobbet i flere tiår og erfart omfattende endringer i arbeidslivet og samfunnet nasjonalt og globalt. Deltakerne uttrykte at de var motiverte for å delta, og at det var givende å dele minner som kunne bidra til å sikre historiske fortellinger fra innsiden av sosialarbeiderlivet.

Utvalgets størrelse er begrenset, og man kan hevde at seksten deltakere ikke gir grunn for generalis-

sering. Generaliserbarhet i kvalitativ forskning kan imidlertid sies å være knyttet til forskningens relevans utover de enheter som faktisk er undersøkt (Tjora, 2021). Ved å ha jobbet systematisk med dataene og trukket inn tidligere forskning mener vi at våre funn kan ha relevans for forståelsen av utviklingen i fagfeltet og sosialarbeidernes profesjonelle rolle.

Analyseprosessen

Vi ønsket å analysere dataene uten å bestemme teorier på forhånd, og å utvikle konsepter fra de mønstrene som trådte fram i materialet, en såkalt abduktiv tilnærming (Tjora, 2021). Ut fra gjentatt lesing av datamaterialet bestemte vi oss for tre temaer som vi kodet i NVivo 14: motivasjon, inngang i arbeidslivet og arbeidslivet. Vi hadde en fjerde boks for å fan-

Tabell 1: Tema og kategorier

Temabokser i NVivo	Hva sa de? / Kodekategorier
Motivasjon	De sa at motivasjonen handlet om: <ul style="list-style-type: none"> • interesse for det sosiale, både samfunnet og mennesker • å ville jobbe med mennesker/ulike målgrupper • politisk interesse for det radikale • personlige forhold (praktiske og økonomiske) • relevant arbeidserfaring • inspirasjon fra andre
Inngang til arbeidsliv	De sa at oppstartsfasen: <ul style="list-style-type: none"> • var tøff eller vanskelig • ble som forventet fordi de visste hva som ventet fra forpraksis, praksis og tidligere arbeidserfaringer • var preget av personlige forhold (praktiske og økonomiske) • hadde mange muligheter
Arbeidsliv	Intervjupersonene omtalte endringer som New Public Management, dokumentering, innføring av produksjonsmål, nye etater, endringer i psykiatrien og BUP, mer tverrfaglig organisering av arbeidet, mer rettighetsarbeid og jus, profesjonskamper, innføring av datamaskiner og teknologi. Vi har kategorisert disse endringene i to hovedmønstre: <ul style="list-style-type: none"> – Rommet for skjønn og sosialfaglig arbeid – Rammene, som organisering og arbeidsmetoder

ge opp andre interessante funn. Relevante koder fra denne boksen ble under analysen flyttet til temaboksene 1–3. Kodene uttrykte *hva deltakerne sa*, ikke hva de snakket om, jamfør stegvis-deduktiv induktiv metode (Tjora, 2021). Et eksempel på en kode er «ville kjempe mot systemet». Kodene innenfor hvert enkelt tema ble dermed også en kortversjon av det de sa om temaet. I tabell 1 viser vi hvilke kategorier kodene ble samlet i for de tre ulike temaene.

Under gjennomlesing og koding noterte vi empirisk-analytiske referansepunkter, som er plutselige innsikter eller ideer som er viktig å ta vare på til senere i analyseprosessen, spesielt til utviklingen av konsepter (Tjora, 2021). Et viktig referansepunkt i arbeidet med denne artikkelen var notater knyttet til ordet «dilemma» som dukket opp direkte og indirekte i samtaler om endringer, for eksempel knyttet til produksjon av dokumentasjon. På intervjuutidspunktet så sosialarbeiderne tydeligere dilemmaene knyttet til at dokumentering og annen formalisering gikk på bekostning av noe annet, først og fremst tiden med menneskene de skulle hjelpe. Det videre analysearbeidet førte oss dermed til de to mønstrene for tilnærming: motstandstilnærming og balansert tilnærming.

På bakgrunn av det som er skissert i tabell 1 presenterer vi funnene under overskriftene «Motivasjon og oppstart», «Rammene for arbeidet» og «Rommet for det sosiale arbeidet».

FUNN

Motivasjon og oppstart

Et tydelig funn som framgår av analysene er at deltakerne opplevde 70-tallet som en radikal tid som også preget fagutøvelsen, slik Idun sier: «det var jo 70-tallet». Hun viser med det at hun nærmest tar det som en selvfølge at 1970-tallet var radikalt. At intervjupersonene opplevde tiåret slik synes å være et referansepunkt for dem uansett om de selv var radikale på den tiden eller ikke. Carl snakket om hva han opplevde på sosialskolen:

Slik jeg husker det nå, da, i hvert fall to av lærerne kunne komme med et par linjer og ga oss

i oppgave: Diskuter det! Det var politiserte spørsmål. Vi visste hva lærerne mente. Det var en tid der vi skulle diskutere veldig politiserte temaer. Det som lærerstanden kom med, var i snitt temmelig radikalt (Carl).

Dorte tok også utdanning på 70-tallet og var inspirert til å bidra til samfunnsendring:

Da jeg gikk på kriminologi var det en gruppe som het KROM, kampen mot systemet, og Thomas Mathiesen og den gjengen, som mente at om vi skulle få forandring så måtte vi gå inn i systemet, lære oss systemet og måtte bli ... ikke akkurat rabulist, men [leter etter ord]. *Måtte bli system-endrere!* (Dorte)

Elin sier at hun ville:

[...] dyrke seg selv, det viktigste var å redde seg selv, men jeg var veldig samfunnsengasjert og politisk engasjert og vi var med i Kvinnefronten og ... jeg hadde nok en del sånn redde verden-greier, om jeg skal være ærlig. Jeg hadde bodd to år i Afrika og hadde et internasjonalt perspektiv, så det lå litt under der (Elin).

I tillegg til å vektlegge samfunnsengasjementet brukte Elin ordene «dyrke seg selv» som kan være uttrykk for en endret status for kvinnene. Nå kunne hun ta utdanning og arbeid. Frida studerte midt på 1980-tallet, og fortsatt hang det radikale igjen, men hun minnes ulike grupper:

[...] det [var] helt tydelig, og vi begynte etter 70-tallet, for dette var 80-tallet for min del, men man ble avkrevd hvilke standpunkter en hadde. Det var i hvert fall to leire, det var marxistene og så var det «de kristne» (Frida).

«De kristne» kan være motivert av nestekjærlighet og idealisme, slik Nelly også omtalte sin motivasjon som å ville «forandre verden til noe litt bedre». Hun gikk på sosialskolen tidlig på 1970-tallet, og sa videre:

Det var mye politikk i det også at vi måtte være med fra vår side å synliggjøre problemer, foreslå løsninger og å være en del av det framvoksende samfunnet. Det var vel kanskje, om man snakker om drømmer og håp ... for min del kan-

skje, litt mer overordnet og ikke fokus på å redde enkeltpersoner eller skjebner (Nelly).

For Nelly handlet det om å tenke «større» enn å hjelpe enkeltmennesket. Det å jobbe *med* mennesker ble imidlertid understreket flere ganger, noe Gro uttrykker spesielt sterkt: «Hjertet mitt gikk den veien [...] det var rett og slett om hvordan det følte å jobbe sammen med folk som jeg ikke hadde hatt før». Denne erfaringen fikk Gro under forpraksis i arbeid med ungdommer.

Arbeidshverdagene ble imidlertid preget av realisme. «Alle var klar over at det var der vi måtte begynne», sier Elin om sin start på sosialkontoret. Man «måtte» ikke starte der, men det var en etat med stort behov for nyutdannede sosionomer. Selv om barnevern var en del av sosialtjenesten, mente flere av intervjupersonene at barnevernssakene ofte kom langt bak i køen. Noen forteller at det aller viktigste for dem var å komme i jobb så fort som mulig, og at det hadde økonomiske og familiære årsaker. Klara sa det slik:

Hva skal jeg si? Hvilke drømmer jeg hadde? Det tror jeg ikke jeg hadde. Jeg fikk et barn under eksamen og så skulle man begynne å jobbe med en gang. Jeg fikk et barn i juli og i september var jeg i jobb (Klara).

Funnene tyder på at mulighetsrommet både for radikalt engasjement og idealisme krympet da hverdagene kom.

Rammene for arbeidet

Flere av informantene var opptatt av rammene for arbeidet. Opplevelsen av det som skjedde fra 1980-tallet beskrives med ord som dokumentasjon, telling, rapportering, resultater og produksjonsmål. Begrepet «New Public Management» (NPM) ble nevnt i alle fokusgruppene og ikke introdusert av moderator. Elin sier:

[...] NPM var en stor frustrasjon, tenker jeg, fra det ble innført og til det tok helt overhånd. Jeg sluttet i kommunen midt oppi utviklingen av det. Begynte i Samskipnaden i [by], der var det så ubyråkratisk og godt, det var helt fantastisk,

men så kom det snikende inn der også, etter hvert var det så mange regler [...] (Elin).

«Ubyråkratisk» og «godt» brukes som det motsatte av NPM. Carl opplevde at dokumentasjonskravet var «[...] et dilemma, balansegangen mellom det som er positivt for folk, og ... er det for oss selv vi dokumenterer for ikke å bli tatt i ettertid for et eller annet?» Dokumentering hadde slik han så det både fordele og ulemper. Carl sa at de gjorde notater i de gamle mappene også, men «det var på et annet nivå» enn det ble senere i karrieren. Flere opplevde at den nye måten å gjøre arbeidet på i større grad ble «kontorarbeid». Gro, som hadde jobbet med flyktninger, vektla betydningen av å tilbringe (arbeids-)tiden med menneskene: «jeg ville ikke bli kontormenneske». Kontakten med folk var meningsfull, og Gro sa at «[d]a den tiden begynte og vi måtte drive mer saksbehandling, så tenkte jeg at nå er det på tide å gi seg og heller jobbe frivillig». Da kunne hun som pensjonist fortsette å jobbe direkte med mennesker. Hun sa også at klientene reagerte på «stengte dører», det kunne være «forferdelig provoserende [...], alle er på møter og ingen er tilgjengelige». Hun mente at denne praksisen gjorde at noen klienter ikke fikk «frustrasjonen ut av hodet».

En annen endring var innføringen av datamaskinen på 1990-tallet. Den overtok for penn, papir og skrivemaskin og endret måten sosialarbeiderne forholdt seg til klienter på kontoret. Datamaskinen utfordret relasjonsarbeidet, men Oline trakk fram positive konsekvenser av omleggingen slik som bevisstgjøring knyttet til taushetsplikt og innsyn. Hun sa imidlertid at «i overgangen til det digitale var det en stor omlegging i hvordan man klarte å ha samtalene, ikke bli for opptatt med å skrive på skjermen samtidig». Peter la til at «øyekontakten forsvant, og den er viktig i kommunikasjonen». Oline fortalte videre at de innførte notatskriving og «ikke sitte å se på skjermen mens man snakket».

Rammene, teknologien og prosessene ga mindre rom for å opprette og utvikle relasjoner til klienter og økningen i antall saker krevde mer effektivitet. Tiden sosialarbeiderne trengte til det sosiale arbeidet ble innskrenket, og gjorde at de derfor kunne miste «inn-

holdet av det som skulle være en del av samtalen, hvis det var noe annet som lå under» (Oline). Den administrative delen av arbeidet vokste, også i andre felt enn sosialtjenesten. Spesielt barnevernspedagogene i utvalget omtalte utviklingen som mer «innarbeid» og mindre «utarbeid».

Rommet for det sosiale arbeidet

Frida etterlyste det sosialfaglige skjønnnet og viste engasjement da hun banket i bordet og sa:

[...] det har blitt utrolig utvannet med hele Nav-reformen. Det kunne jeg snakket om i en time ... Altså, det er ikke lenger tydelig hvilken utdanning eller profesjon de som jobber der som såkalte veiledere har. Nå spurte jeg de første årene etter Nav-reformen ofte: «er du sosionom eller hva er du?» Fordi du kunne etterlyse av og til når du ante at folk ble veldig regelo-riente, og jeg tenkte: «hvor er skjønnnet, dette sosialfaglige skjønnnet som er en viktig del av virket» (Frida).

Intervjupersonene formidlet en oppfatning av dårligere kår for det de tidvis kalte skjønnnet og i andre sammenhenger det sosialfaglige (arbeidet). De mente sosialfaglig ansatte ble i mindretall etter at sosialkontoret gikk inn i Nav, og at utlysningstekstene ble mer åpne for hvilken utdanning Nav etterspurte, også for ledere. Elin sa at klientene hun fulgte til Nav ofte ikke fikk snakke med sosionomer da de kom dit, kanskje var det «en statsviter eller noe [...] vedkommende skjønner ikke hvordan min klient har det i det hele tatt, hun bare følger noen regler». Både Elin og Frida erfarte at det sosialfaglige arbeidet fikk mindre plass eller var erstattet av annen kompetanse. Det var ikke bare i Nav det sosialfaglige arbeidet ble utfordret. Elin jobbet flere år i Studentsamskipnaden og erfarte at hun ble en del av terapeutteamet da sosionomtjenesten ble tatt bort. Da hun sluttet ansatte de en psykolog i stedet for en sosionom. I voksenpsykiatrien opplevde Lars og Klara at arbeidsoppgaver ble tatt fra sosionomer som hadde jobbet med behandling, og at de ble satt til å gjøre «rettighetsarbeid». Lars beskrev det som en «devaluering». Mange i sam-

me fokusgruppe som Lars ble engasjerte da de min-tes dette. Fagforeningene var inne i saken, men det hadde ikke hjulpet. At det sosialfaglige skjønnnet ble nedvurdert opplevde også de som jobbet med barnevernssaker og skulle møte i fylkesnemnda. Oline og Peter sa de opplevde å tape mot psykologer og jurister fordi deres sosialfaglige kunnskap ikke framsto presis nok sammenlignet med metodene psykologen og juristene jobbet etter:

I barnevernssaker skulle man plutselig ha uttalelse fra en psykolog som ikke kjente familien eller hadde jobbet med dem, mens vi hadde jobbet med dem i månedsvis. Og så snus alt på hodet. Det er det jeg mener med abstrakt ... den litt negative opplevelsen av at egen sosialfaglighet ble litt underminert i utviklingen av posisjonen og statusen man fikk (Oline).

Sosialarbeiderne med lang erfaring fra sosialkontorene uttrykte forventninger til Nav, «ideen var glimrende [...] Men så ble det så mye jus og så mye bestemmelser som vi ikke visste om den gangen, som begrenset på en måte nytten av det» (Carl). I stedet for at arbeidet ble forenklet ved å samle tjenestene under samme tak, ble arbeidet i den nye etaten omfattende og komplekst. Mange opplevde at deres plass i organisasjonen ikke lenger var en selvfølge, men var satt i spill i konkurranse med andre profesjoner eller utdanninger.

Arbeid i tverrfaglige team ble omtalt slik av en som jobbet i PPT:

Da satt vi fire ulike rundt samme bord: pedagogen, skolelegen, psykologen og sosionomen. Da var man nødt til å synliggjøre hva var spesielt med meg, sosionomen, hva kan jeg tilføre i skolen og i de store møtene vi hadde der alle skulle være til stede. Det likte jeg! (Anna)

Anna sa at hun likte arbeidsformen, men at hun samtidig måtte jobbe med å synliggjøre sin kompetanse som sosionom.

DISKUSJON

Analysene viser at sosialarbeiderne på intervjuutidspunktet, det vil si etter at arbeidskarrieren var over,

la vekt på det radikale startpunktet og ikke minst en livslang motivasjon for å arbeide med mennesker. Vi tolker det som et uttrykk for et humanistisk verdisyn. Når det kommer til endringene, la de vekt på rammene for arbeidet og rommet de hadde for å utføre det sosiale arbeid.

Når det gjelder startpunktet, 1970-tallet og 1980-tallet, hadde intervjupersonene minner om en «radikal tid». De omtalte radikale strømninger som en del av utdanningen på sosialskolen, men også at det var ulike studiemiljøer. Alle var ikke radikale «system-endrere», men alle var opptatt av profesjonens kjerneoppgaver, ikke minst å jobbe med mennesker. Det var ikke et uventet funn, siden behandlingsmodellen sto sterkt i utdanningen fra 1950-tallet (Jóhannesdóttir & Aamodt, 2019). At vi fant representanter for en opprørsmentalitet, kan knyttes til tiden de var en del av. Vi vet at det foregikk ulike radikale aktiviteter som sosialarbeidere deltok i, for eksempel konferansen «Hva slags sosialt arbeid?» som Sosialistisk Opplysningsforbund arrangerte i oktober 1978 (Sosialistisk Opplysningsforbund, 1979). Steinar Stjernø (1979) holdt for eksempel innlegg om hvordan marxistisk samfunnsanalyse kunne vektlegges innen skoling og praksis i sosialt arbeid (Sosialistisk Opplysningsforbund, 1979, s. 45). Analysene viser imidlertid få spor av det radikale i deltakernes arbeidsliv mens ønsket om å arbeide med mennesker fortsatte å være viktig for dem.

Sosialarbeidernes tolking på intervjutidspunktet var at utviklingen hadde endret retning, det radikale aspektet var blitt borte og det sosialfaglige redusert i løpet av karrieren. De knyttet det til innføring av NPM-prinsipper, bruk av datamaskin, datateknologi og omorganiseringer/reformer. NPM-prinsipper forstås her som effektivisering, kostnadsbevissthet, konkurranseutsetting og målstyring (Marthinsen, 2018). En konsekvens var endrede arbeidsformer. Teknologien muliggjorde for eksempel dokumentering og mer oppmerksomhet på personvern. Datamaskiner kunne imidlertid bare brukes på kontoret og førte til redusert fleksibilitet. I tillegg til at den stasjonære datamaskinen ble brukt til skrivearbeid, ble

databasene verktøy for kontroll og overvåkning i et omfang sosialarbeiderne ikke hadde opplevd tidligere. Måling og tidsfrister representerte en ny arbeidshverdag, særlig når oppgaver ble lovmessig kontrollert og brudd skulle gi sanksjoner (Skjefstad, 2013). Intervjupersonene snakket om forskjellen mellom å notere (på papir) og å se i en skjerm. I tradisjonelt sosialt arbeid beskrives arbeidshverdagen som preget av samtaler og engasjementet i folks fortellinger, og rammene i den tradisjonelle arbeidsformen ga rom for å bruke (god) tid, ifølge Brockmann og Garrett (2022). I deres studie nevner intervjupersonene symboler som å bruke penn, blokk og tekopp i arbeidet. I norsk sammenheng utfordret de nye rammene kaffekoppens symbolske plass, men innen både tradisjonelle og nye rammer prøver sosialarbeiderne å videreføre det tradisjonelle sosiale arbeidet.

En konsekvens av nye rammer ble ifølge deltakerne i vår studie, gradvis mindre plass til samtaler og menneskemøter. Det er grunn til å spørre seg hvor stort rom samtalen hadde på 1970- og 1980-tallet, spesielt på sosialkontorene. I perioden 1978–1983 økte antallet sosialhjelpssaker med 80 prosent (Terum, 1984). Sosialkontorene hadde knappe ressurser til å håndtere en slik økning i saksmengden, og i 1977 innførte regjeringen minstenormer for bemanning for å avhjelpe situasjonen (Stjernø et al., 1988). Dette vitner om en travel hverdag for dem som jobbet på sosialkontorene på den tiden. Klientene møtte imidlertid i større grad enn nå opp på kontorene siden digitale løsninger ikke fantes. Andre sosialfaglige yrkesområder, slik som psykiatri, skole, PPT og kommunalt arbeid med flyktninger og studentveileder, var i utgangspunktet mer preget av behandling og terapi. Disse tjenestene hadde færre administrative saksbehandleroppgaver, men ifølge de sosialarbeiderne vi intervjuet, kom etter hvert NPM også gradvis inn der.

Analysene viser at intervjupersonenes mulighet til å vektlegge dømmekraft i det sosiale arbeidet, ble redusert. Dømmekraften ble utfordret av skarpere regelfokus og at andre profesjoner fikk mer rom. Intervjupersonene hevdet for eksempel at sosio-

mer ble skjøvet ut av psykiatrien og at sosialarbeidere ble utfordret av andre profesjoner i fylkesnemndene. De opplevde at det sosialfaglige skjønnet fikk mindre tyngde sammenlignet med psykologenes og juristenes vurderinger. Vår analyse er at sosialarbeidernes sosialfaglige dømmekraft ikke ble verdsatt like høyt som kunnskapen til profesjoner de sammenlignet seg med.

Analysene viser at den radikale starten ble lite førende for fortsettelsen av deres profesjonsarbeid, mens endringer i rammene ser ut til å gi mindre rom for tradisjonelt sosialt arbeid. Utledet av funnene, kan vi se spor av to ulike tilnærminger for hvordan sosialarbeiderne nærmet seg utviklingen, det vi har kalt balansert tilnærming og motstandstilnærming.

Balansert tilnærming

I en balansert tilnærming ser sosialarbeiderne at endringer i arbeidsmetoder kan være positive for klienten. For eksempel kan utvikling mot mer systematikk i arbeidet og bruk av regler sikre klientens rettigheter på måter som er i tråd med sosialarbeidernes verdier. Dette kan forstås som balansering i den forstand at sosialarbeideren er *lojal* overfor både rammene og klienten. Ikke alle intervjupersonene inntok en slik balansert tilnærming, noen ville endre systemer for å løse samfunnsproblemer som igjen kunne tjene klienten. De som påpekte at de så fordeler med dokumentering og bruk av datateknologi, mente at de gjorde det av hensyn til klienten. I ettertid (på intervjutidspunktet) uttrykte de imidlertid ulike dilemmaer som følge av endringene – å dokumentere kunne gi fordeler for klienten, men det kunne også koste klienten noe, eksempelvis tid med veileder. Dette er i tråd med Røysums funn (2010), hun fant i sin studie at flere sosialarbeidere i Nav så fordeler med å rapportere, telle og bruke planer i arbeidet, *samtidig* som de var bekymret for at det sosialfaglige arbeidet druknet. At sosialt arbeid innebar bruk av skjønn i vid forstand (dømmekraft) og taus kunnskap, kunne være krevende eller «abstrakt», som Oline i vår studie uttrykte det. Endring i rammene, som innføring av NPM-prinsipper, kan ha ført til at noen

sosialarbeidere ble tryggere på at de gjorde jobben sin ved at de jobbet mer «byråkratisk» med resultater, målretting og effektivisering som kjennetegn, slik vi ser for nyliberalt sosialt arbeid (Brochmann & Garrett, 2022). En slik tilnærming kan ha gjort det lettere å argumentere «faglig», for eksempel i fylkesnemnda, fordi endringen gjorde sosialarbeidernes arbeidsmetoder – og tankesett – mer like andre profesjoners metoder. Skjefstad (2013) har vist at sosialarbeidere i Nav bruker ulike logikker, men at den byråkratiske logikken er blitt den mest framtrædende ved at prinsippene fra NPM har påvirket sosialt arbeid i Nav. Det kan tyde på at sosialarbeidere i Nav hadde en balansert tilnærming. Terum et al. (2017) har beskrevet at det også innen Nav finnes to ulike veilederroller, en «legal-byråkratisk» og en «diagnostisk-terapeutisk». Den diagnostisk-terapeutiske rollen retter seg mot dem med sammensatte problemer, mens den legal-byråkratiske rollen utøves for eksempel i saksbehandling av økonomiske søknader (Terum et al., 2017, s. 150). I et slikt bilde ligner den legal-byråkratiske rollen mer på resultatet av en balansert tilnærming og den diagnostisk-terapeutiske mer på motstandstilnærmingen, som vi kommer tilbake til. Arbeidslinjen fikk prioritet i det sosiale arbeidet i Nav, og slik Brockmann og Garrett (2022, s. 885) beskriver, er «workfare» en del av nyliberalt sosialt arbeid gjennom å få klienten raskest mulig i jobb. I ettertid så våre intervjupersoner, som hadde en balansert tilnærming til endringer gjennom arbeidslivet, at krav om effektivitet gikk utover klienten, og at mer rom til å utøve dømmekraften kunne fungert bedre i det sosiale arbeidet.

Motstandstilnærming

Sosialarbeidernes andre strategi dreide seg om å yte motstand mot endringene. Denne strategien innebærer at sosialarbeiderne foretar seg noe for å fortsette å jobbe på en måte som er i tråd med det de mener er riktig ut fra sine verdier. De funnene vi betegner som motstand er å delta i profesjonskamper, bytte arbeidssted eller slutte i jobben samt å bruke fagforeningene.

De intervjupersonene som brukte motstandstilnæringen, var opptatt av å jobbe nær klientene. De mente det trengtes tid til nærhet, kontakt og relasjonsbygging. En form for motstand fant vi da fagforeningen ble involvert under endringer i psykiatrien. Lars og Klara hadde jobbet terapeutisk, men ble satt til rettighetsoppgaver etter en reform. De måtte bytte fra behandlingsoppgaver til forvaltningsoppgaver, for å bruke Christensens (1977) betegnelser, på tross av fagforeningens involvering. Motstand i form av å bruke fagforeninger er i samsvar med Bornemarks (2020) makromotstand.

Elin og Gro gjorde endringer i arbeidssituasjonen sin. Gro holdt hele arbeidslivet fast på å jobbe med mennesker. Da kontoroppgaver og administrasjon ble tillagt stillingen, valgte hun å pensjonere seg, men fortsatte å jobbe frivillig med målgruppen på den måten hun *trodde* på – direkte med menneskene. Bornemark (2020) omtaler dette som mikromotstand. Gro kan sies å følge sin moralske vurdering av hvordan man gjør sosialt arbeid, der tilgjengelighet var viktig for henne. Ifølge Bornemark (2020) er det i tråd med profesjonsetikken å hjelpe mennesker, og det etiske aspektet taler for at en sosialarbeider som står ansikt til ansikt med et menneske hun har en relasjon til, vil være mer lojal overfor dette menneske enn overfor systemet. Årsaken er at en sosialarbeider i direkte kontakt har en annen innsikt og innlevelse i hva mennesket trenger enn den saksbehandleren som møter mennesket i form av en sak på pc-skjermen. I motstandstilnæringen synliggjøres et verdisyn som viser hvor viktig nærhet til menneskene kan være for sosialarbeidere. Nissen et al. (2018) har vist at det dominerende menneskesynet innen arbeidslinjen er *det produktive mennesket*. Nissen et al. fant imidlertid også alternative menneskesyn blant sosialarbeidere som anerkjente menneskets sårbarhet og aksepterte at mennesker ikke er i stand til å være produktiv til enhver tid. Det kan være en slik innsikt Gro i vår studie viser når hun snakker om at hjertet hennes «gikk den veien», og hun oppdaget en ny dimensjon i å arbeide med mennesker. Det at hjertet gikk den veien kan knyttes til det Thrana (2022) hev-

der om at kjærligheten representerer en motkraft til strukturene i systemene. Menneskemøtene er en viktig del av de personlige relasjonene – og det er der kjærligheten finnes (Thrana, 2022, s. 21). Da Gro problematiserte stengte kontordører kan det være fordi sosialarbeider og klient mister nærheten, og sosialarbeideren går glipp av muligheten til å fange opp signaler. En slik utvikling er i samsvar med nyliberalt sosialt arbeid som kjennetegnes blant annet av en mer instrumentell tilnærming og mindre personlig kontakt (Brockmann & Garrett, 2022).

Analysene viser at det synes å være glidende overganger mellom motstandstilnærming og balansert tilnærming. Selv om sosialarbeidere med en balansert tilnærming er bevisste de sosiale aspektene, aksepterer de en produktiv ramme for arbeidet og våre analyser indikerer at en slik utvikling har skjedd de siste 50 årene. Kanskje hadde intervjupersonene en spesiell åpenhet for «det nye»? De var borgere i en tid som opplevde både opprør på 1970-tallet og overgang til et nyliberalt samfunn. Analysene viser imidlertid at sosialarbeiderne samtidig var forankret i sosialfagets «tradisjonelle» verdier og hadde et forhold til dømmekraften sin.

AVSLUTNING

Gjennom den studerte perioden er det sosiale arbeidet blitt mer preget av nyliberalismen og NPM-prinsippene slik også Brockmann og Garrett (2022) beskriver. Vår konklusjon er derfor at sosialt arbeid har gått i retning av å bli mer byråkratisk og resultatstyrt, mer likt «serviceorientert styringsarbeid» som Ford (1997, s. 108–109) kalte det. Imidlertid kan kraften i verdiene sosialarbeiderne fastholdt gjennom karrieren være et uttrykk for et ønske om å revitalisere menneskekontakten og det tillitsskapende relasjonsarbeidet i sosialt arbeid.

Selv om vi ser en utvikling mot en mer produktiv tankegang, for eksempel ved mer effektiv saksbehandling, er deltakernes refleksjoner i ettertid et uttrykk for at det innen sosialt arbeid ser ut til å råde en dynamisk blanding av idealisme og realisme. Vi mener dette kan være talende for denne generasjo-

nen i fagfeltet. Blandingen speiler at sosialarbeiderne befinner seg i et spenningsfelt mellom fagets verdigrunnlag og den nyliberalistiske styringsformen og NPM.

En konklusjon er at sosialarbeidernes opplevelse av å ha mindre menneskekontakt henger sammen med deres erfaring av at rommet for sosialt arbeid og bruken av dømmekraft er blitt innskrenket. Betydelig klientvekst med store utgifter, ny teknologi, kontrollrutiner og økt krav til skriftlighet, rigid saksbehandling og juridisk etterrettelighet har tatt tid fra

relasjonsarbeidet med den enkelte klienten. Den sosialfaglige dømmekraften kommer nettopp til sin rett i møtet med ulike mennesker i utsatte situasjoner. I menneskemøtene kan sosialarbeideren fange opp mer enn gjennom digital kommunikasjon, man vil se andre ting, snakke annerledes og maktforholdet kan utjevnes. Dømmekraften bør ikke tvinges inn i standardformuleringer, pakkelpø eller regelverk. Sosialt arbeid handler om å bry seg om og ha tid til mennesker, slik sosialarbeiderne i denne undersøkelsen har vektlagt.

ABSTRACT

Changing Lives of Social Workers. A Radical Start, a Heart for People, and Experiences of Loss

Social workers educated in the 1970s and 1980s provided unique reflections on their long careers through focus groups. The analysis reveals that they entered the profession during a radical period of change. Many of these social workers aspired to societal change while also wanting to work directly with people. The findings indicate that they encountered new technology, reforms, constant reorganizations, new laws and regulations, an increased focus on rights, and a significant growth in the number of clients. They responded to these changes with two main approaches: *the resistance approach and the balanced approach*. In the resistance approach, they opposed the changes. In the balanced approach, they attempted to integrate traditional social work with new methods. In both approaches, the social workers aimed to preserve the human and social aspects of the profession. We question whether this development can be interpreted as a narrative of loss, where social work is becoming more bureaucratic and goal-oriented, evolving into service-oriented governance.

Keywords: Social work history, social workers' lives, memory research, life courses, working life, and social worker roles.

REFERANSER

- Arnesen, C.Å. & Baekken, J.** (1993). *Yrkeskarriere og mobilitet blant sosionomer og barnevernspedagoger. (Rapport 10/93). Utredninger om forskning og høyere utdanning.* NAVFs utredningsinstitutt. Norges forskningsråd.
- Bornemark, J.** (2020). *Horisonten finns alltid kvar. Om det bortglömda omdömet.* Volante.
- Brockmann, O. & Garrett, P.M.** (2022). 'People are responsible for their own individual actions': dominant ideologies within the Neoliberal Institutionalised Social Work Order. *European Journal of Social Work*, 25(5), 880–893. <https://doi.org/10.1080/13691457.2022.2040443>.
- Christiansen, K.U.** (1977). Klientarbeid i sosialomsorgen. Forvaltning eller behandling. *Sosionomen*, 22(9), 400–410.
- Dahle, R.** (2010). Sosialt arbeid – en historie om kjønn, klasse og profesjon. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 34(1), 41–56. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1781-2010-01-04>.
- Danielsen, K.** (2013). Fortellinger om fortiden. *Norsk antropologisk tidsskrift* 24(3–4), 259–271. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2898-2013-03-04-10>.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene** (2023). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora* (5. utg.). ISBN webversjon: 978-82-7682-112-3.
- FO** (2023). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsarbeidere*, FO. <https://brosjyrer.fo.no/wiki/>

yrkesetisk-grunnlagsdokument-
bokmal/last-ned/

Ford, N. K. (1997). Trenger sosialt arbeid en moral? I E. Marthinsen, T. Tjelflaat & B.O. Utgaard (Red.). *Sosialt arbeid. Praksis, fag og politikk. Festskrift til Graham Cliffords 50-årsdag* (s. 101–111). ALLFORSK.

Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Gyldendal Norsk Forlag.

Hillgaard, L. & Keiser, L. (1979). *Social (be)handling – teori og metode i sosialt arbejde*. Socialpædagogisk Bibliotek, Munksgaard.

Innset, O. (2020). *Markedsvendingen. Nyliberalismens historie i Norge*. Fagbokforlaget.

International Federation of Social Workers (2018). *Global Social Work Statement of Ethical Principles*. International Federation of Social Workers. Hentet 10. april 2025 fra Global Social Work Statement of Ethical Principles – International Federation of Social Workers.

Jóhannesdóttir, H. (2006). Eva Koren – en pioner i sosialt arbeid. *Nordisk sosialt arbeid*, 26(1), 14–26. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3037-2006-01-??>

Jóhannesdóttir, H. & Aamodt, L.G. (2019). *Pionerer i sosialt arbeid. Samtaler om profesjonalisering og yrkesidentitet*. Fagbokforlaget.

Kaldal, I. (2016). *Minner som prosesser – i sosial- og kulturhistorie*. Cappelen Damm Akademisk.

Kalve, T. & Stjernø, S. (1990). *Sosialarbeideres yrkeskarriere. En undersøkelse av to årskull sosionomer og barnevernspedagoger*. (NKSJ-Rapport nr. 90:4 NotaBene). Norges kommunal- og sosialhøgskole.

Marthinsen, E. (1991). *Fra Ide til Reform*. [Hovedoppgave]. Institutt for sosialt arbeid, Universitetet i Trondheim.

Marthinsen, E. & Lichtwarck, W. (2013). *Det nye barnevernet*. Universitetsforlaget.

Marthinsen, E. (2018). Neoliberalisation, the social investment state and social work. *European Journal of Social Work*, 22(2),

350–361. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1538102>

Messel, J. (2013). *I velferdsstatens frontlinje*. Barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleieres historie. Universitetsforlaget.

Messel, J. (2014). *Sosialarbeiderne*. I velferdsstatens frontlinje. I R. Slagstad & J. Messel (Red.). *Profesjonshistorier* (s. 526–565). Pax Forlag.

Molander, A. (2016). *Discretion in the Welfare State. Social Rights and Professional Judgement*. Routledge.

Nissen, M.A., Fallow, M.A. & Ringø, P. (Red.). (2018). *Menneskesyn i sosialt arbejde. Om utviklingen af det produktive menneske*. Akademisk forlag.

NOU 1972: 23 (1972). *Utdanning av sosial- og helsepersonell*. Universitetsforlaget.

Røysum, A. (2010). Nav-reformen: Sosialarbeidernes profesjon utfordres. *Fontene forskning* 3(1), 41–52.

Seip, A.L. (1994). *Veiene til velferdsstaten*. Norsk sosialpolitikk 1920–75. Gyldendal Norsk Forlag.

Skjefstad, N.S. (2013). Er det rom for sosialt arbeid i Nav? *Fontene Forskning* 6(1), 76–88.

Skjefstad, N.S. (2015). *Sosialt arbeid i overgangen til Nav – utfordringer for en anerkjennende praksis*. [Doktorgradsavhandling]. NTNU.

Sosialistisk opplysningsforbund (1979). *Hva slags sosialt arbeid?* [Temahefte om konferansen Sosialt arbeid og sosialisme, Oslo, 21.–23. oktober 1978]. Sosialistisk opplysningsfond.

Stjernø, S. (1979). Hva slags sosialt arbeid? Eller: Hva kan marxismen gi sosialarbeiderne? *Hva slags sosialt arbeid*. [Temahefte om konferansen Sosialt arbeid og sosialisme, Oslo, 21.–23. oktober 1978], 45–66. Sosialistisk opplysningsfond.

Stjernø, S., Heslein, A.M. & Terum, L.I. (1988). *Et bedre sosialkontor! Organisasjonsutvikling for klienter og ansatte*. Universitetsforlaget.

Terum, L.I. (1984). *Sosialhjelpa: Frå korttidshjelp til langtidsstønad? Om kvifor det vert fleire sosialhjelpsmottakarar*. (Notat 84:12). Institutt for anvendt sosialfaglig forskning.

Terum, L.I., Torsvik, G. & Øverbye, E. (2017). Når vilkår og aktivitetskrav brytes. Frontlinjearbeideres tilnærming til sanksjoner. *Norwegian Journal of Working Life Studies*, 34(3), 147–166. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-7989-2017-03-01>.

Thrana, H.M. (2022). *Kjærlighetens etikk i barnevern og sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (4. utg.). Gyldendal Norsk Forlag.

Veland, J. (1997). Er det greit å være barnevernsarbeider i dag? I E. Marthinsen & K. Ekberg (Red.). *Nordisk symposium om forskning i sosialt arbeid* (s. 237–246). NOSEB.

Aamodt, L.G. (2010). Hvem var vi, hvem er vi, hvem blir vi? En profesjon i utvikling. I Gjedrem, J. (Red.). (2010). *Hvem var vi – hvem er vi – hvem blir vi. Å bygge en profesjon* (s. 12–29). Fellesorganisasjonen.

*Om livet tar en
uventet vending,
behøver det ikke
endre alt*

Med over 1 million medlemmer
får vi bedre avtaler på forsikring.
Fint for deg. Bra for mange.

Les mer på lofavor.no

 lo favor